

07

ไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส:
ความสัมพันธ์กับรามเกียรติ์*

The National Library of Paris's Version of Tribhum:
A Study of Its Juxtaposition to Ramakian

ภักครพล แสงเงิน**

Phakphon Sangngern

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “ไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคติพุทธกับพราหมณ์-ฮินดู” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. เสาวณิต วิงวอน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

** นิสิตปริญญาโท สาขาวรรณคดีไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาเรื่องรามเกียรติ์ในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส ตอน ตำนานเกาะลังกา กำเนิดอสูรพงศ์ และชกนาคศึกดำบรรพ์ โดยทั่วไปไตรภูมิ เป็นเรื่องทางพระพุทธศาสนา ส่วนรามเกียรติ์เป็นเรื่องทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู แต่ไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสปรากฏเรื่องทั้งสองคตินี้อยู่ด้วยกัน ผลการศึกษาพบว่า ไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจเรื่องรามเกียรติ์ของคนไทยในอดีตและมีการนำเรื่องรามเกียรติ์มาเชื่อมโยงกับเรื่องไตรภูมิซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคติพุทธกับพราหมณ์-ฮินดูอย่างกลมกลืน

คำสำคัญ: ไตรภูมิ, หอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส, รามเกียรติ์

Abstract

This article aims to investigate The National Library of Paris's Version of the Tribhum focusing on three episode: the Lanka Island, the Asuraphong (the demon family) and the Chak-Naga-Duek-Dum-Ban (churning the Milk Ocean). Traditionally, the Tribhum is considered a Buddhist narrative while the Ramakian is a Brahman-Hindu story. However, it is revealed that The National Library of Paris's version of the Tribhum contains both beliefs. The study also finds that The National Library of Paris's version of the Tribhum illustrates not only Thai people's understanding of the Ramakian in the past but also the juxtaposition between Buddhism and Brahmanism-Hinduism.

Keywords: Tribhum, The National Library of Paris, Ramakian

ไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส: ความสัมพันธ์กับรามเกียรติ์

ภัครพล แสงเงิน

บทนำ

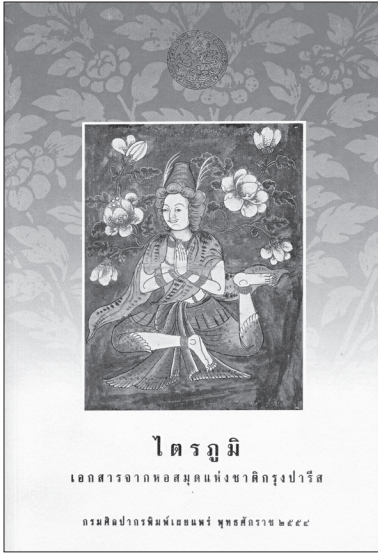
เรื่องไตรภูมิเป็นเรื่องทางพระพุทธศาสนาว่าด้วยภูมิทั้งสามซึ่งเป็นที่อยู่ของผู้ยังไม่ไปสู่ พระนิพพาน มีอยู่หลายสำนวน ไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสเป็นไตรภูมิสำนวนหนึ่งซึ่งแต่งด้วยร้อยแก้ว ต้นฉบับเก็บรักษาไว้ที่หอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เอกสารตาม Catalogue ลำดับที่ 70 รหัส Catalogue sommaire 316 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี พิศภูมิวิถิ ได้ถ่ายสำเนามามอบให้กลุ่มภาษาและวรรณกรรม สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 เอกสารต้นฉบับเป็นสมุดไทยขาว เส้นหมึกดำ อักษรไทย ภาษาไทย หน้าต้นบอกชื่อหนังสือว่า “ไตรภูมิ พระมาลัย” กรมศิลปากรพิมพ์เผยแพร่เมื่อ พ.ศ. 2554 ใช้ชื่อว่า “ไตรภูมิ เอกสารจากหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส” ในบทความนี้ผู้วิจัยใช้ชื่อว่า ไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส เพราะพบไตรภูมิฉบับนี้ที่หอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

เนื่องจากไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง และวันเดือนปีที่แต่งจึงไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าเอกสารนี้แต่งขึ้นในสมัยใด แต่หากพิจารณาจากตัวอักษรและอักขรวิธี ต้นฉบับน่าจะมีอายุเก่าถึงสมัยอยุธยาเพราะลักษณะตัวอักษรเป็นแบบอักษรไทยย่อ ซึ่งพบครั้งแรก สมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม คือพระราชสาส์นสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมถึงอุปราชโปรตุเกสเพื่อให้นำคณะราชทูตไทยที่อันเชิญพระราชสาส์นสุพรรณบัฏและบรรณาการไปถวายแด่พระเจ้าฟิลิปที่ 2 กษัตริย์แห่ง

โปรตุเกส สันนิษฐานว่าประมาณ พ.ศ. 2158-2159¹ นอกจากนี้ยังพบอักษรไทยย่ออีกหลายฉบับ เช่น หนังสือออกพระจอมเมืองศรีราชโกษา กรมการเมืองตะนาวศรี อนุญาตให้พ่อค้าเดนมาร์กเข้ามาค้าขายยังประเทศไทย พ.ศ. 2164 สมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม สนธิสัญญาไทย-ฝรั่งเศส พ.ศ. 2231 สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นันโทปนนทสูตรคำหลวง พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร พ.ศ. 2279 สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เป็นต้น อีกความเห็นหนึ่งที่ว่าไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสน่าจะเป็นเอกสารสมัยอยุธยาคือ ปรีดี พิศภูมิวิถึ กล่าวว่า ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ชาวตะวันตกมีความสนใจที่จะแสวงหาข้อมูลใหม่จากโลกฝั่งตะวันออกเพื่อเพิ่มเติมความรู้ของตน โดยเฉพาะชาวฝรั่งเศสที่ให้ความสนใจวัฒนธรรมของชาติตะวันออกซึ่งแนวคิดนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดนโยบายอาณานิคมของประเทศยุโรปต่อดินแดนในทวีปอื่นๆ² จึงเป็นไปได้ว่าชาวตะวันตกให้ความสนใจในวัฒนธรรมไทยจึงมีการคัดลอกเอกสารที่บันทึกความรู้ความเข้าใจของคนไทยและนำกลับไปยังชาติของตนเอง ไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสจึงน่าจะเป็นเอกสารฉบับหนึ่งที่ชาวตะวันตกให้ความสนใจในการรับรู้เรื่องจักรวาลวิทยา คติทางพระพุทธศาสนาและพราหมณ์-ฮินดูของคนไทย

¹ จูไรร์ตัน ลักขณะศิริ, จากลายสือไทยสู่อักษรไทย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), 155.

² กรมศิลปากร, ปฐมราชธรรม เอกสารสมัยอยุธยาจากหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2545), 136-137.

ภาพที่ 1 ภาพปกหนังสือไตรภูมิ เอกสารจากหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส กรมศิลปากรพิมพ์เผยแพร่พุทธศักราช 2554

คติทางพระพุทธศาสนาและพราหมณ์-ฮินดูในประเทศไทย

คติทางพระพุทธศาสนาและพราหมณ์-ฮินดูอยู่คู่กันและกลมกลืนกันมาตลอดในประเทศไทย มีหลักฐานทางศิลปะในสมัยทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 11-16) ศิลปะทางพระพุทธศาสนา คือ ธรรมจักรและกวางหมอบ และจารึกคาถาเย ธัมมา หัวใจของพระพุทธศาสนา ในส่วนของคติทางพราหมณ์-ฮินดู คือ รูปเคารพพระนารายณ์ ศิวลึงค์ และแท่นรูปเคารพของศาสนาฮินดู ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีกลุ่มคนที่นับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดูอาศัยอยู่ร่วมกับผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา³ ในสมัยสุโขทัยพุทธศตวรรษที่ 19 คนไทยรวมกลุ่มกันแล้วก่อตั้งเป็นแคว้นขึ้น พบหลักฐานจากศิลาจารึกวัดช้างล้อม สุโขทัย ระบุการสร้างศาสนสถานเพื่ออุทิศต่อพระพุทธศาสนา ศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง หลักที่ 5 กล่าวถึงการออกผนวชของพระมหาธรรมราชาลิไทย ส่วนคติทางพราหมณ์-ฮินดู มีปรากฏในยุคสุโขทัยเช่นกัน เห็นได้จากศิลาจารึกวัดพระมหาธาตุ (จารึกปุขุนจิตขุนจอต จารึกปู่สถหลาน)

³ ศักดิ์ชัย สายสิงห์, ศิลปะทวารวดี: วัฒนธรรมพุทธศาสนายุคแรกเริ่มในดินแดนไทย (กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, 2547), 76-83.

ที่มีเนื้อความบางตอนกล่าวถึงเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ตัวละครที่สำคัญในมหากาพย์และรามายณะ หรือประติมากรรมนูนสูงสลักเป็นรูปพระนารายณ์ 4 กร ที่วัดศรีสวาย สุโขทัย⁴

หลักฐานที่สำคัญทางวรรณกรรมคือ โองการแช่งน้ำในสมัยอยุธยาตอนต้น กล่าวถึงทั้งพระรัตนตรัยซึ่งเป็นคติทางพระพุทธศาสนาและเทพเจ้าต่างๆ ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู หลักฐานเหล่านี้ล้วนยืนยันได้ว่าคติทางพราหมณ์-ฮินดูดำเนินควบคู่มากับคติทางพุทธอย่างชัดเจน

ความน่าสนใจของไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสคือ ไม่ได้มีเพียงเรื่องทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ผู้แต่งจงใจให้เห็นความผสมผสานคติพุทธกับพราหมณ์-ฮินดู เข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน ความรับรู้โครงสร้างไตรภูมิของคนไทยจะเป็นแบบคติพุทธ กล่าวคือ สรรพสิ่งล้วนเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือกรรมของสัตว์นั้น และมีการลำดับเนื้อหาจากนรกภูมิไปถึงพระนิพพาน อาทิในไตรภูมิพระร่วง แต่โครงสร้างบางส่วนของไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสนั้น สรรพสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเพราะอำนาจของพระบรมสวร (พระอิศวร) ทรงสร้าง การวางลำดับของเรื่องเป็นการสลับคติพุทธกับพราหมณ์-ฮินดูไปจนจบเรื่องดังนี้ คือ เรื่องพระบรมสวรสร้างโลก เขาพระสุเมรุ และเขาสัตบริภัณฑ์ เรื่องพระพุทธเจ้า 5 พระองค์ในภัทรกัลป์ เรื่องมหาพรหมเทพราชทอดเลขเป็นเทวดาองค์ต่างๆ เรื่องพรหมกินดินหลังจากโลกเกิดขึ้นใหม่ และเรื่องนรกภูมิ

เรื่องรามเกียรติ์ในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส

เรื่องรามเกียรติ์ที่ปรากฏในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสทำให้ไตรภูมิฉบับนี้แตกต่างจากไตรภูมิฉบับอื่น กล่าวคือมีคติพุทธกับพราหมณ์-ฮินดูสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืนซึ่งเป็นลักษณะเด่นของไตรภูมิฉบับนี้ เรื่องรามเกียรติ์ที่ปรากฏในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสมี

⁴ ศักดิ์ชัย สายสิงห์, ศิลปะสุโขทัย: บทวิเคราะห์หลักฐานทางโบราณคดี จารึกและศิลปกรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2551), 57-69.

3 เรื่อง ได้แก่ ตำนานเกาะลังกา กำเนิดอสุรพงศ์ และชัคนาคตีกดาบรรพ์ จะกล่าวแต่ละเรื่องตามลำดับดังนี้

1. ตำนานเกาะลังกา

ในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส มีเรื่องกำเนิดเกาะลังกาว่า เนื่องมาจากการต่อสู้กันระหว่างชมพูปากีสนาคราชกับพระพาย เพื่อหาผู้ทรงแผ่นดินหลังจากการสร้างโลกใหม่ กล่าวถึงการต่อสู้กันอย่างละเอียด ข้อความบางตอนมีดังนี้

...จึงทูลแก่พระบรมสวร เปนเจ้าว่าดังนี้ ว่าข้าแต่พระองค์เจ้า จงให้พระพายนมาทุท ด้วยข้า พระเจ้าในกาลบัดนี้เกิด เมื่อนั้นพระบรมสวรว่า ดูกรพระพายนาคแต่งตัวแล้ว ท่านจงไป ประยุทด้วยนาคราชนั้น เกิด พระพายก็ขึ้นขี่ม้าตัวหนึ่งชื่อ อัชทาศุพลาทกราชนั้น ผีเสื้อผู้หนึ่งชื่อ พลาหกยักขราช [...] มีมือถือขรรค์จักรเพชรารูช [...] เมื่อนั้นพระภูยานาคราชมิได้ กินอาหารถึงเจ็ดวัน ก็ถอยกำลังมีอาจตั้งตัวอยู่ได้ คอ้กหักพับลงมาจากเขาสุเมรุราชนั้น แลเมื่อนั้นพระภูยานาคก็ห้อยหัวลงมา ยักข์ก็ตัดเอาหัวนาคด้วยพระขรรค์เพชรารูช จึง บันดาลลมด้วยฤทธีกำลังแห่งตนให้พัดหัวอันขาดไปตกในน้ำมหาสมุทรนั้น เมื่อนั้นหัวนาค ลอยไปตกมหาสมุทรดั่งนั้น เหตุมันเกี่ยวเขาสุเมรุราชมันนัก อนึ่งประกอบด้วยแก้วเจ็ด ประการ กทั้งจอมเขาหักไปตกกลางสมุทร เพื่อเหตุดั่งนี้แล ยอดเขาแลหัวนาคอันตกกลาง สมุทรนั้นก็เกิดเป็นเกาะสิงหลทวีปแล

๑ ถ้ามีผู้ถามว่า พระบรมสวรแต่งจักรวาฬนี้มีทวีปน้อยสองพันแล สิงหลทวีปนั้น ล้อมเขาสุเมรุราชดั่งฤ แลเกาะนั้นชื่อสิงหลทวีปแล้ว ชื่อลังกาทวีปเล่า ผู้แก้ให้ว่าดั่งนี้ ว่าเกาะนี้พระภูยาชมพูปากีสนาคราชอวดกล้าหาญ ด้วยกำลังกล้าแข็งเปนสีหนาทนักษนาทาทที่จะ กลัวบมิได้ จึงว่าสิงหลทวีปเพื่อดั่งนั้นแล อนึ่งพระภูยาชมพูปากีสนาคราชหัวนั้น ประดับมี ประการ อันมากแลพระพายนมาพัดด้วยกำลัง แลหักไป

ตกในมหาสมุทร เหตุตั้งนั้นได้ชื่อว่าเกาะ ลังกาทวีป เหตุตั้งนั้นทวีป
มีแก้วเจ็ดจำพวกอันอุดมนักแล⁵

ในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสระบุว่า เกาะลังกาเกิดจาก
หัวของชมพูปกาศ์-นาคราชและยอดเขาพระสุเมรุหลังการต่อสู้กับพระพาย
นอกจากเกาะลังกาแล้วยังมีแก้วต่างๆ เป็นจำนวนมาก กำเนิดเกาะลังกานี้
มีความปรากฏในประชุมคำพากย์รามเกียรติ์ ตอน พระรามประชุมพล ซึ่ง
เป็นวรรณกรรมสมัยอยุธยา ดังนี้

- ๑ พิเภกแก้วเกล้าพูลสาร แดงโดยทราบการ
อดีตติกดาบรรพ์
- ๑ วาองค์พระพายุเทวัญ วิวาทวุ่นกัน
กับขุนวิรุณนาคา
- ๑ หักเอายอดเมรุชัฒมา ตกกลางมหา
สมุทรอ่าววังวน
- ๑ โลกสมมุตินามดากล สืบมาตราบดล
บัดนี้ว่านิลกาพา
- ๑ พุ่มคลื่นระลอกคลื่นเลื่อนผกา กระทบชัฒทรายมา
ก็ดอนขึ้นกลางชลธิ
- ๑ พลฤษ์รุ่มเรียงรุ่มเรือนขจี กากายสิทธิ์มี
มหิทธิอยู่อาศัย
- ๑ จึงเรียกเกาะรังกาไกร ร้อยโยชน์ยาวใน
จังหวัดพิภพมณฑล⁶

ในประชุมคำพากย์รามเกียรติ์นั้น เกาะลังกาเกิดจากพระพายกับวิรุณ
นาคาวิวาทกันแล้วจับยอดเขาพระสุเมรุทั้งมายังมหาสมุทร ในไตรภูมิฉบับ
หอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสว่า เกาะลังกาเกิดจากหัวของชมพูปกาศ์นาคราช

⁵ กรมศิลปากร, ไตรภูมิ เอกสารจากหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2554), 48-49.

⁶ กรมศิลปากร, ประชุมคำพากย์รามเกียรติ์ เล่ม 2 (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2546), 49.

(ซึ่งประดับไปด้วยแก้วเป็นจำนวนมาก) และยอดเขาพระสุเมรุ ในที่นี้จะเปรียบเทียบเนื้อหาเพื่อให้เข้าใจกำเนิดเกาะลังกาเพิ่มมากขึ้นดังนี้

ไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส	ประชุมคำพากย์รามเกียรติ์
1. ชมภูปาก์ศนาคราชสู้กับพระพาย เพื่อหาผู้ทรงแผ่นดิน	1. พระพายกับวิรุณาคาวิวาทกัน
2. ยักษ์พลาหกตัดหัวชมภูปาก์ ศนาคราช พระพายบันดาลให้หัวนาค (พร้อมกับยอดเขาพระสุเมรุ) มาตกยังมหาสมุทร	2. ยอดเขาพระสุเมรุถูกหักตกลงมา ยังมหาสมุทร
3. เกิดเป็นสิ่งหลทวิป (เกาะสิงหล)	3. เกิดเป็นเกาะนิลกาพา
4. ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นลังกาทวีป (เกาะลังกา) เพราะมีแก้วต่างๆ เป็นจำนวนมากซึ่งเกิดจากหัวนาค และยอดเขาพระสุเมรุ	4. ต่อมาเรียกเกาะรังกาเพราะมีกา กายสิทธิ์มาอาศัยอยู่

กำเนิดเกาะลังกาทั้งในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสและประชุมคำพากย์รามเกียรติ์ตรงกันในส่วนของเกาะลังกาเกิดมาจากยอดเขาพระสุเมรุหลังจากการต่อสู้กันระหว่างนาคกับ พระพาย แต่ในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสว่า เกาะลังกาเกิดจากยอดเขาพระสุเมรุและ หัวของชมภูปาก์ศนาคราช ทั้งยังกล่าวถึงสาเหตุที่เกาะลังกามีแก้วต่างๆ เป็นจำนวนมากว่า เกิดจากหัวของชมภูปาก์ศนาคราชและยอดเขาพระสุเมรุ ซึ่งในประชุมคำพากย์รามเกียรติ์ไม่ปรากฏเนื้อหานี้ ความแตกต่างกันอีกประการหนึ่ง คือ การเรียกชื่อเกาะลังกานั้น ในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสใช้คำว่า “สิงหลทวีป” และ “ลังกาทวีป” แต่ในประชุมคำพากย์รามเกียรติ์ใช้คำว่า “เกาะรังกา” เพราะเป็นที่อยู่ของกกายสิทธิ์

เรื่องเกาะลังกาปรากฏในภาควัดปุระณะว่าเกิดจากฤๅษีนารถยูงให้พระวายุพัดยอดเขาพระสุเมรุให้หัก พระวายุใช้เวลา 1 ปีเต็มก็ไม่สำเร็จ

เพราะพญาครุฑกางปีกป้องกันไว้ ฤๅษีนาถจึงบอกให้พระวายุพัดยอ
เขาพระสุเมรุเวลาที่พญาครุฑไม่อยู่ คราวนี้ประสบความสำเร็จ ยอเขา
พระสุเมรุกลมของพระวายุพัดไปตกยังทะเลจึงกลายเป็นเกาะลังกา (ซี
ลอน)⁷

อีกตำนานหนึ่งอยู่ในเรื่องนารายณ์สิบปาง กล่าวถึงการลองฤทธิ์กัน
ระหว่างอนันตนาคราชกับพระพายสุรูปความได้ว่า อนันตนาคราชอวด
อ้างว่าตนเองเป็นผู้มีฤทธิ์ที่สุดในไตรภพและทำให้เทวดาองค์ใดก็ได้มาลอง
ฤทธิ์ต่อพระพักตร์พระผู้เป็นเจ้าของ ฝ่ายพระพายประสงค์จะลองฤทธิ์ด้วย
โดยมีพระอิศวรเป็นผู้ตัดสิน อนันตนาคราชแปลงร่างสูงสี่หมื่นโยชน์จนถึง
ยอเขาพระสุเมรุ ผลการต่อสู้เสมอกันทั้งสองฝ่าย แต่พระพายที่อยู่ในตัว
อนันตนาคราชได้พุดออกมากระทบเขาพระสุเมรุหักแตกกระจายราบไป
ดุจตั้งหน้ากลอง⁸

แต่เรื่องราวที่ใกล้เคียงกับตำนานเกาะลังกาในไตรภูมิฉบับหอสมุด
แห่งชาติกรุงปารีสมากที่สุด คือ ตำนานอธิบายที่มาของต้นทลอกกับโคก
ทลอก ในเรื่องพระเจ้าปทุมสุริวงศ์ สร้างพระนครวัด นครธม ว่า

...คำบุราณเล่าสืบกันว่า เมื่อครั้งประชุมกับ ประเทศนี้ (พระนครโคก
ทลอก) ยังเปน มหาสมุทอยู่ พระยานาคชื่อว่าท้าวชมภูปาปะกาศไป
รับอาษาพระอิศวร เอาขนดตัวพันเข้ากับเขาพระเมรุมิให้เอนเอียงได้
ฝ่ายพระพายขัดใจจึงพัดให้เขาพระเมรุเอนเอียงไป ได้ พระพายเอา
พระขรรค์ตัดคีตะพระยานาคขว้างมาตกลงที่นั่น พระอิศวรทรงพระ
เมตตานักจึงเอายาทิ้งลงสาบสรรคว่า คีตะของท้าวชมภูปาปะกาศตก

⁷ John Dawson, *A Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature* (London: TRÜBNER & CO., Ludgate Hill, 1879), 344.

⁸ นารายณ์สิบปางฉบับคุณหญิงเลื่อนฤทธิ์ (ม.ป.ท., ม.ป.ป. พิมพ์ในงานฌาปนกิจศพคุณละม้าย เทพหัสดิน ณ อยุธยา วันที่ 3 พฤษภาคม 2499 ณ ฌาปนกิจสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร), 3-5.

ลงในที่ใดก็ให้เกิดเป็นโคกแลต้นไม้อยู่ในที่นั้นจึงเกิดเป็นโคกมีต้นทล
อกใหญ่ต้นหนึ่ง จึงได้เรียกว่าโคกทลอก⁹

ตำนานนี้มีความใกล้เคียงกับตำนานเกาะลังกาในไตรภูมิฉบับ
หอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส ไม่ว่าจะเป็น การอ้างถึงสมัยปฐมกัลป์ ชื่อของ
พญานาค “ท้าวชมพูปาปะกาศ-ชมพูปากศ” การที่ พระพายตัดหัวพญานาค
แล้วทิ้งลงมา (ไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสว่า พลาหกยักษ์ราช ลูก
น้องของพระพายเป็นผู้ตัดหัว) แต่ต่างกันตรงสิ่งที่เกิดขึ้น คือ ตำนานพระเจ้า
ปทุมสุริวงค์ฯ ว่า เกิดเป็นโคกเพื่อให้สัมพันธ์กับท้องถิ่น แต่ไตรภูมิฉบับ
หอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสว่าเป็นเกาะลังกาเพื่อให้สัมพันธ์กับเรื่องรามเกียรติ์

2. กำเนิดอสุรพงศ์

ในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสมีเรื่องต้นตระกูลของอสุร
พงศ์ว่าเกิดจากการที่มหาพรหมเทพราชทรงทอดเลข 8 มีข้อความบางตอน
ดังนี้

๑ จึงเสด็จเอาเลข 8 ทอดลงมาเป็นเทพบุตรตนหนึ่ง มีพรรณประดุจ
ตั้งรัศมีแก้วนิลรัตน์ มือหนึ่งทรงพระขรรค์ขยศรี มือหนึ่งทรงเขนทอง
จำหลักดำถมอ แก้วสัปดาห์รัตน มีเดชะตระบะบุญญ [...] **ทำตระบะ**
จึงบังเกิดลูกเผ่าพันธุ์อสุรทั้งหลาย [...] ยังสู้อยู่ตายวายชีวิตไว้ให้ชื่อ เทพ
ดาเพชฌุบาดาลพิศณุกรรมชัยเทพราช เรียนมนตร์ดลขอพรบังเกิด
กรุงสัตว์ลุ่ม ถัดนั้นเกิดบาดาลพิไชย ถัดนั้นเกิดศรีอำรณารถเทพสุร
ถัดนั้นเกิดอสุรภพ ถัดนั้นเกิดมโหทรยักษ์ ถัดนั้นเกิดพรหมพุทราทิต
ราสุร ถัดนั้นเกิดบุรลามาฤทธิ์เทพาสูร ถัดนั้นเกิดตวาดขรรค์ไชยศรี
เพชรราชูธ ถัดนั้นเกิดสุรนาพิไชย ถัดนั้นเกิดพิไชยพิศณุกรรมเทพสุร
ผัวนางกึกษาๆ เกิดลูกหญิงผู้หนึ่งชื่อศรีโยไทย พี่เอื้อยทศกัณฐ์ ผู้ศรี

⁹ เรื่องพระเจ้าปทุมสุริวงค์ สร้างพระนครวัด นครธม (พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒ
ธนากร, 2474. หม่อมเจ้าหญิงพัฒนคณา ไชยันต์ พิมพ์แจกในงานปลงศพหม่อมจอน กิตติยากร
ณ อยุธยา วันที่ 13 มีนาคม 2474), 5-6.

พินธุวราชบัณฑิตเป็นกษัตริย์เจ้าแก้วแก้ว อันมีขึ้นเมื่อครั้งสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ครั้นในรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ๑ รัชกาล
เสด็จเยือนตึก ๘ ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช มีพระนามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี

รัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่เสด็จ กษัตริย์อันมีพระนามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี
อยู่ที่กรุงเทพมหานคร ในรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช มีพระนามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี
อันมีพระนามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี
โยไทยชื่อสุวรรณภูมิแห่งเมืองสุวรรณภูมิ นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี
อยู่ที่เมืองสุวรรณภูมิ นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี
ของสุวรรณภูมิ นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี
นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี

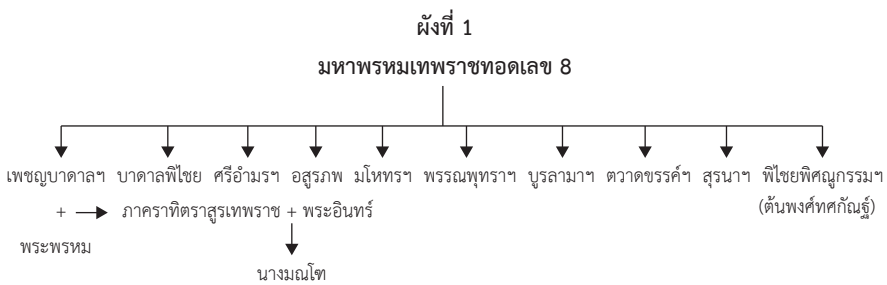
เพชรบุรี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี
อันมีพระนามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี
โยไทยชื่อสุวรรณภูมิแห่งเมืองสุวรรณภูมิ นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี
อยู่ที่เมืองสุวรรณภูมิ นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี
ของสุวรรณภูมิ นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี
นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี

ภาพที่ 2 ต้นฉบับไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสกล่าวถึงมหาพรหมเทพราชทอดเลข 8
ที่มา: กรมศิลปากร, ไตรภูมิ เอกสารจากหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2554),
139-140.

โยไทยชื่อสุวรรณภูมิแห่งเมืองสุวรรณภูมิ นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี นามว่า สวรรค์แก้วราชินี
กานานาสูร์ เกิดลูกชายผู้หนึ่งชื่อมารีศ ครั้นเกิดศรีโยทัยพี่เอื้อยแล้วก็
เกิดทศกัณฐ์ แล้วก็เกิดกฤช แล้วก็เกิดพิเภก แล้วเกิดลพพระหัตถ์
แล้วเกิดราชขร แล้วเกิดราชตรีสุร แล้วเกิดราชคช แล้วเกิด ราชมโห
ทร แล้วเกิดราชโกลธร แล้วเกิดราชอาทิตย์ฤทธิกาย แล้วเกิดราชามุขธา
กรษัตร แล้วเกิดนางสำมนุชาสุดท้อ นางศรีศึกษาแม่ทศกัณฐ์ พ่อทศ
กัณฐ์ชื่อพิไชยพิศณุกรรมเทพาสูร์อันแปนพ่อแก่ราพณาสูร์ ราพณาสูร์
มีลูกผู้หนึ่งชื่อนางเทวีนททา ด้วยนางมณโฑเทวีเป็นอาทิ เมื่อไปด้วย
ฤษินารอหยังสวรรค์ก็นิรมิตตนเป็นนางผู้หนึ่งยังอินทรอปสรไปในไตร

ตรึงษ์ จึงอินทรทอดพระเนตรแลเห็นโฉมพระภคราทิตราสุรเทพราช ผู้เป็นลูกอ้าย พระพรหมนี้อันเกิดด้วยสมเด็จเจทพาเพชญาบาลพิศ ญกรรมไชยเทพราช จึงอินทรให้น้ำสุรามฤกต่างนมวัวแก่ฤษีนารอท อัญบูชาพระเพลิงด้าแลงฤทธิแห่งตน จึงฤษีให้พรแก่มณโฑเทวี ใ้ นางมณโฑเทวีเป็นอรรคมเหสีแก่ราพณาสุรๆ ก็เกิดลูกชายผู้หนึ่งชื่อ **อินทรชิต...**¹⁰

จากเนื้อเรื่องพบว่า เลข 8 ที่มหาพรหมเทพราชทอดลงมานั้นเป็น กำเนิดของอสูร-พงศ์ทั้งหมดโดยเริ่มแต่ เทพบุตรตนหนึ่งบำเพ็ญตะบะแก่ กล้าของจึงก่อให้เกิด “เพชญาบาลพิศญ-กรรมชัยเทพราช” เป็นอสูรตน แรก และเป็นอสูรพงศ์ตามลำดับตามผังดังนี้

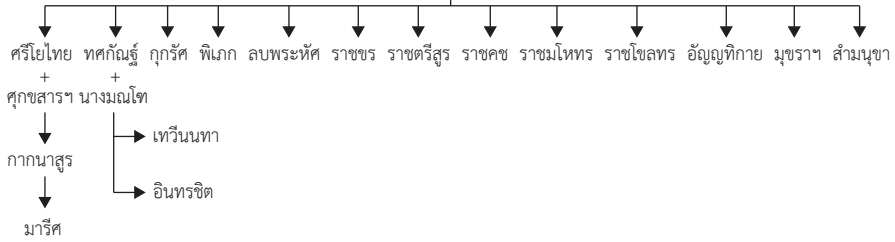

จากผังที่ 1 แสดงกำเนิดของตัวละครในรามเกียรติ์ที่สำคัญคือ นาง มณโฑ เป็นลูกของภคราทิตราสุรเทพราช (แปลงเป็นผู้หญิง) กับพระอินทร์ และนางมณโฑเป็นหลานของพิไชยพิศญกรรมเทพสุร ดังนั้นนางมณโฑ จึงมีศักดิ์เป็นหลานของทศกัณฐ์ ซึ่งต่างกับรามเกียรติ์ที่ว่า นางมณโฑ มี กำเนิดจากกบที่ฤษีสีตนช่วยชุบชีวิตและไม่มีความเกี่ยวข้องทางสายเลือด กับทศกัณฐ์

¹⁰ กรมศิลปากร, ไตรภูมิ เอกสารจากหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2554), 70-71.

ผังที่ 2

พิไชยพิศณุกรรมเทพาสูร + นางกีกษา

จากผังที่ 2 แสดงกำเนิดของกษัตริย์กรุงลงกาโดยมีพิไชยพิศณุกรรมเทพาสูรสมรสกับนางกีกษา (ซึ่งแตกต่างกับรามเกียรติ์ที่ว่า ท้าวลัสเตียนพรหมสมรสกับนางรัชฎา) มีลูกทั้งสิ้น 13 คน ตั้งแต่นางศรีโยไทยถึงนางสำมัญชา เมื่อเปรียบเทียบลำดับกับพรหมพงศ์ในรามเกียรติ์พบความเหมือนและแตกต่างกันดังนี้

ไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส	พรหมพงศ์ในรามเกียรติ์
พิไชยพิศณุกรรมเทพาสูร	ลัสเตียนพรหม
กีกษา	รัชฎา
ทศกัณฐ์	ทศกัณฐ์
พิเภก	พิเภก
กุกรัต	(กุมภกรรณ) ¹¹
ราชขร	ขร
ราชตรีสูร	(ตรีเศียร) ¹²
สำมัญชา	สำมัญชา
กากนาสูร	กากนาสูร
มารีศ	มารีศ
อินทรชิต	อินทรชิต

¹¹ พิจารณาจากเนื้อเรื่อง กุกรัต น่าจะหมายถึง กุมภกรรณ

¹² พิจารณาจากเนื้อเรื่อง ราชตรีสูร น่าจะหมายถึง ตรีเศียร

ชื่ออสูรหรือลำดับญาติที่ไม่ตรงกับในรามเกียรติ์ มีดังนี้

1. นางศรีโยไทยสมรสกับศุกขสารเทพาสูร (รามเกียรติ์ว่า สุกสาร เป็นหนึ่งในทหารเสนายักษ์ 20 คน) มีลูกคือ นางกานาสูรและนางกานาสูรมีลูกคือ มาริศ (รามเกียรติ์ว่า นางกานาสูรเป็นญาติชั้นนายของทศกัณฐ์และมาริศเป็นญาติชั้นน้ำ) แต่ในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสว่า นางกานาสูร มีศักดิ์เป็นหลานของทศกัณฐ์

2. นางเทวินนทาเป็นลูกของทศกัณฐ์กับนางมณฑา และเป็นพี่สาวของอินทรชิต ในรามเกียรติ์อินทรชิตไม่มีพี่สาว (รามายณะของวาลมิกิ นนทาเป็นลูกสาวของพิเภก)

3. ราชมโหทรเป็นน้องของทศกัณฐ์ ในรามเกียรติ์ไม่ปรากฏว่าเป็นญาติวงศ์กับทศกัณฐ์ แต่พบชื่อ มโหทรเป็นเสนาบดีของทศกัณฐ์ (รามายณะของวาลมิกิ มโหทรเป็นน้องของทศกัณฐ์)

4. ลพพระหัต ราชคช ราชโฆลทร อัญญุทิกาย และมุขรากรัษัตรเป็นน้องของทศกัณฐ์ ซึ่งในรามเกียรติ์ไม่ปรากฏชื่อเหล่านี้

ตัวละครที่เป็นอสูรในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสบางตน ชื่อตรงกันกับรามเกียรติ์ บางตนชื่อเปลี่ยนเสียงไปบ้างหรือเพิ่มคำหน้าชื่อ ด้านความสัมพันธ์กันของตัวละครมีที่ตรงกับเรื่องรามเกียรติ์และที่ต่างกัน นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มตัวละครจากเรื่องรามเกียรติ์อีกเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่า มีการนำอสูรจากเรื่องรามเกียรติ์ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในสังคมไทยมาใส่ไว้ และมีการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมเพื่อไม่ให้เป็นพรหมพงศ์จากรามเกียรติ์โดยตรง แต่เป็นอสูรพงศ์ซึ่งมีกำเนิดจากการทอดเลข 8 ของมหาพรหมเทพราช

3. ชักนาคตีกดาบรพ

ไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส ปรากฏเนื้อหาเรื่องชักนาคตีกดาบรพ หลังจากมหาพรหมเทพราชทรงทอดเลข 9 ลงมาเป็นพระกฤษณารายณ์ ดังนี้

...ปางบิตดาบ้น จะให้พระเมรุตรง จึงเอาพาสูกีมาเปนเชือกชัก จึงพลอสุรก็กุมเบื่องหัวนาค แลเทพดาทั้งหลายกุมหางนาค จึงหม่อสุรชักแรง เขาพระสุเมรุเอียง จึงพระญาพาลีเห็นเทพดาจะแพ้ เขาพระสุเมรุมิตร จึงพระญาพาลีแล่นเข้ามาช่วยชักให้เขาพระสุเมรุตรง เมื่อมันชักด้วยแรง เมืองทวาริกาพลิกขัว จึงเขาพระเมรุตรงมาก็ชักให้อียงข้าง เทพดา พลอสุรชักมิตร หม่อสุรแพ้ จึงพระบรมสวรแลพระนารายณ์ พระพรหมว่าให้ไปหย่อนแก่อสุรจึงเขาพระเมรุตรง จึงพระญาพาลีแลเทพดาทั้งหลายก็หย่อนให้เขาพระเมรุตรง [...] จึงพระบรมสวรเห็นพระญาพาลีก็ให้นางดารากแก่พระญาพาลีๆ ก็ว่ามีเอาเพราะเมียข้ายิ่งข้าจะเอาไป (ให้) น่องข้าชื่อ สุครีพ จึงพระบรมสวรว่า เยียวมิเปนสัจว่าตั้งน้กม้ง จึงพระญาพาลีว่า ถ้าแลข้ามีความประมาทแลมิสัจตั้งข้าว่านี้สัจ จึงป็นพระนารายณ์ได้ผลาญเถิด¹³

เรื่องชักนาคตีกดาบรพในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสมีความสัมพันธ์กับเรื่องรามเกียรติ์อย่างชัดเจนดังปรากฏคำว่า “ปางบิตดาบ้น” ซึ่งกรมศิลปากรสันนิษฐานว่า “น่าจะเป็น ตีกดาบรพ ซึ่งหมายถึง การกวนน้ำอมฤต”¹⁴ เรื่องชักนาคตีกดาบรพในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส กล่าวถึงเหตุการณ์ที่พาลีชะลอเขาพระสุเมรุให้ตรงหลังจากการชักนาคตีกดาบรพ พระอิศวรได้ฝากนางดารากไปให้สุครีพเป็นรางวัลหลังจากพาลีให้สัจจะสาบานว่า “ถ้าแลข้ามีความประมาทแลมิสัจตั้งข้าว่านี้สัจ

¹³ กรมศิลปากร, ไตรภูมิ เอกสารจากหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2554), 72-73.

¹⁴ กรมศิลปากร, ไตรภูมิ เอกสารจากหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2554), 72.

จดบันทึกที่บันทึกโดยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เรื่องการขึ้นครองราชย์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

จดบันทึกที่บันทึกโดยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เรื่องการขึ้นครองราชย์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ภาพที่ 3 ต้นฉบับไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสกล่าวถึงเรื่องชกนาคศึกดาบบรรพ์
ที่มา: กรมศิลปากร, ไตรภูมิ เอกสารจากหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2554), 142.

จงปีนพระนารายณ์ได้ผลอายุเกิด” อีกทั้งยังกล่าวถึงนางมณฑิลา ที่พาลีสักพา
มาจากทศกัณฐ์และเกิดบุตรด้วยกัน คือ องคต ซึ่งตรงกับรามเกียรติ์

การรับรู้เรื่องชกนาคศึกดาบบรรพ์ผนวกกับเรื่องรามเกียรติ์นั้น สมัยกรุง
รัตนโกสินทร์ปรากฏชัดเจนในรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์ กล่าวว่า เรื่องชก
นาคศึกดาบบรรพ์นั้นทรงนำมาเป็นต้นเหตุที่จะทำให้พาลีสักพาที่
ให้ไว้กับพระอิศวรและพระนารายณ์ว่า ถ้าพาลีไม่นำนางดาราทิที่พระอิศวร
ประทานฝากไปให้สุครีพ เป็นรางวัลที่ช่วยอุทิศเขาพระสุเมรุให้ตรงดั้งเดิม พาลี
ก็จะขอยอมตายด้วยศรพระนารายณ์ และต่อมาภายหลังพระรามก็อ้างเหตุ
นี้เพื่อช่วยสุครีพประหารพาลี¹⁵

เรื่องชกนาคศึกดาบบรรพ์หรือการกวนน้ำอมฤตเป็นคติทางพราหมณ์-
ฮินดู โดยเนื้อหานี้เป็นการสร้างน้ำอมฤตและของวิเศษต่างๆ ด้วยความร่วมมือ
มีระหว่างฝ่ายอสูรกับเทวดา ฝ่ายอสูรชักหัวนาค เทวดาชักหางนาค เรื่องนี้

¹⁵ มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์, มณีปิ่นนิพนธ์: รวมบทความด้านภาษา วรรณคดี และวัฒนธรรม
ไทย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), 244.

อยู่ในกรุมาวตารในกฤตยุค ซึ่งเกิดก่อนรามาวตารในไตรตายุค แต่ความรู้ของผู้แต่งไตรภูมิฉบับนี้ได้มีการผนวกเรื่องราวการชกนาคศึกดำบรรพ์กับเหตุการณ์ที่พาลีและสุครีพมาช่วยชะลอเขาพระสุเมรุให้ตรง ความรับรู้ในเรื่องชกนาคศึกดำบรรพ์ยังปรากฏในพระราชพิธีอินทราภิเษก กฎมนเทียรบาลสมัยอยุธยา ดังนี้

การพระราชพิธีอินทราภิเษก ตั้งพระสุเมรุสูงเส้น 5 วา ในกลางสนามนั้น พระอินทร์นั่งบนพระสุเมรุ อสิทธยุคบุตรสูงเส้นหนึ่ง กรวิกสูง 15 วา เขาไกรลาสสูง 10 วา ฉัตรทองชั้นใน ฉัตรนากชั้นกลาง ฉัตรเงินชั้นนอก แลนอกนั้นราชวัติฉัตรเบญจรงค์ ได้ฉัตรรูปเทพดาชั้นนอกฉัตรราชวัติรั้วไก่ ฉัตรกระดาศรูปยักษ์คนธรรพ์ รากษสยีนตีนพระสุเมรุ รูปคชสีห์ราช สีห์สิงโตกิเลน เสี่ยงผา ช้างโค กระบือแลเสื่อหมี มีรูปเทพดานั่งทุกเขา ไกรลาศรูปพระอิศวรเป็นเจ้าของนางอุมา ภควดี ยอดพระสุเมรุรูปพระอินทร์ รูปป่อสูรอยู่กลางพระสุเมรุ รูปพระนารายณ์บรรทมสินในตีนพระสุเมรุ นาค 7 ศีรษะเกี่ยวพระสุเมรุ นอกสนามอสูรยีน นอกกำแพงโรงราระทาดอกไม้ มหาดไทบ่าเรอสนอง พระโอษฐ์ ตำรวจเล็กเป็นรูปอสูร 100 มหาดเล็กเป็นเทพดา 100 เป็นพาลีสุครีพมาขมภูแลบริวารพานร 103 ชกนาคศึกดำบรรพ์ อสูรชกหัวเทพดาชกหาง พานรอยู่ปลายหางพระสุเมรุ...¹⁶

เรื่องชกนาคศึกดำบรรพ์ในพระราชพิธีอินทราภิเษกมีความคล้ายกันกับเนื้อความที่ปรากฏในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส โดยมีการกล่าวถึงตัวละครในรามเกียรติ์ “เป็นพาลี สุครีพมาขมภูแลบริวารพานร 103 ชกนาคศึกดำบรรพ์ อสูรชกหัวเทพดาชกหาง พานรอยู่ปลายหางพระสุเมรุ” และเห็นได้ชัดเจนว่า ความรับรู้ของผู้แต่งกฎมนเทียรบาลก็ได้มีการผนวกเรื่องชกนาคศึกดำบรรพ์กับเรื่องที่พาลี สุครีพมาช่วยชะลอเขา

¹⁶วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ, กฎมนเทียรบาล ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2548), 153.

พระสุเมรุให้ตรงไว้ด้วยกัน การผนวกเรื่องชัคนาคตีกดำบรรพ์กับตัวละคร
ในรามเกียรติ์ น่าจะได้รับอิทธิพลจากอาณาจักรเขมรโบราณตามที่มณีนีป็น
พรหมสุทธิรักษ์ ว่า

...ความในกฎมณเฑียรบาลมีว่า “สนองพระโอบุชฐ์ตำรวกละเป็นอสูร
100 มหาดเล็กเป็น เทพดา 100 เป็นพาลีสุครีพมหาชมพูและบริวาร
พานร 103 ชัคนาคตีกดำบรรพ์ อสูรชักรหัว เทพดาชักหาง พานรอยู่
ปลายหาง” ความที่ยกมาคือภาพจำลองของการกวนเกษียรสมุทร
แน่นอน ต่างกันตรงที่ไทยมีการเพิ่มฝ่ายเทพดาขึ้น คือพลวานรที่ช่วย
พระรามทำสงครามกับทศกัณฐ์ในเรื่องรามเกียรติ์ ตามหลักฐานที่
เดิมเรื่องส่วนนี้เองคงจะได้รับความคิดมาจากเขมรที่นครวัด (พ.ศ.
1656-1693) ของอาณาจักรเขมรโบราณ บนผนังด้านทิศเหนือมี
ภาพสลักยาว 50 เมตรเป็นเรื่องการกวนเกษียรสมุทรที่มีเรื่องต่าง
จากปุราณะตรงที่ทางเศียรพญานาคมีรูปทศกัณฐ์พร้อมอสูรอีก 92
ตนช่วยชัคนาคอยู่ ส่วนหางปลายหางก็มีหนุมานเพิ่มขึ้นมา มาช่วย
ชัคนาคพร้อมกับเทพดาอีก 88 องค์ ไทยคงได้เรื่องตัวละครในเรื่อง
รามเกียรติ์ช่วยกวนเกษียรสมุทรจากเขมรและมาเพิ่มจำนวนวานร
ขึ้น ไม่ได้มีแต่หนุมานเหมือนของเขมร¹⁷

เรื่องชัคนาคตีกดำบรรพ์ในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส
ในรามเกียรติ์และในพระราชพิธีอินทราภิเษก แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า
ความรู้ของคนไทยในอดีตนั้น ได้ผนวกเรื่องราวการชัคนาคตีกดำบรรพ์
กับเหตุการณ์ที่พาลีสุครีพมาช่วยชะลอเขาพระสุเมรุให้ตรงไว้ด้วยกัน ผู้แต่ง
ไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส น่าจะมีความรู้เรื่องรามเกียรติ์เป็น
อย่างดี และเรื่องการชัคนาคตีกดำบรรพ์ในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุง
ปารีส ใกล้เคียงกับการชัคนาคตีกดำบรรพ์ในกฎมณเฑียรบาลซึ่งมีการปรับ

¹⁷ มณีนีป็น พรหมสุทธิรักษ์, มณีนีป็นนิพนธ์: รวมบทความด้านภาษา วรรณคดี และวัฒนธรรม
ไทย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), 237-238.

เปลี่ยนจากเรื่องการกวนเกษียรสมุทรของอินเดียด้วยการเพิ่มตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์ ความคิดเหล่านี้ไทยน่าจะได้รับอิทธิพลจากอาณาจักรเขมรโบราณนั่นเอง

สรุป

ไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสมีเนื้อเรื่องว่าด้วยคติทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่าเรื่องพระพุทธเจ้า 5 พระองค์ และคติพราหมณ์-ฮินดู เช่น พระบรมสวรสสร้างโลก เรื่องรามเกียรติ์ซึ่งเป็นคติพราหมณ์-ฮินดู เรื่องหนึ่งปรากฏในไตรภูมิฉบับนี้ ได้แก่ กำเนิดเกาะลังกา การทอดเลข 8 ของมหาพรหมเทพราชเป็นนอสุรพงศ์ และเรื่องชกนาคตีkdำบรรพ์ซึ่งไม่ปรากฏในหนังสือไตรภูมิฉบับใด ไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีสไม่ได้นำเรื่องราวต่างๆ มาต่อกันอย่างไรเหตุผลหรือเข้าใจคลาดเคลื่อน ผู้แต่งมีความรับรู้เรื่องรามเกียรติ์ตามเรื่องที่เข้าใจกันในขณะนั้น การผนวกเรื่องรามเกียรติ์เหมาะสมตามโครงเรื่องหลักของไตรภูมิอันว่าด้วยจักรวาลและสรรพสัตว์ แสดงให้เห็นความผสมผสานกลมกลืนของคติพุทธกับพราหมณ์-ฮินดูอีกด้วย

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร. **ประชุมคำพากย์รามเกียรติ์ เล่ม 2.** กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2546.

_____. **ปุมราชธรรม เอกสารสมัยอยุธยาจากหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส.** กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2545.

_____. **ไตรภูมิ เอกสารจากหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส.** กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2554.

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. **จากลายสือไทยสู่อักษรไทย.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

นารายณ์สีปปางฉบับคุณหญิงเลื่อนฤทธิ์. ม.ป.ท.,ม.ป.ป. (พิมพ์ในงานฌาปนกิจศพคุณละม้าย เทพหัตถ์สิน ฌ อยุธยา วันที่ 3 พฤษภาคม 2499 ณ ฌาปนกิจสถานกองทัพบก วัด โสมนัสวิหาร).

มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์. **มณีปิ่นนิพนธ์: รวมบทความด้านภาษา วรรณคดี และวัฒนธรรมไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

เรื่องพระเจ้าปทุมสุริวงค์ สร้างพระนครวัด นครธม. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2474. (หม่อมเจ้าหญิงพัฒนคณา ไชยันต์ พิมพ์แจกในงานปลงศพ หม่อมจอน กิติยากร ณ อยุธยา วันที่ 13 มีนาคม 2474).

วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ. **กฎมณเฑียรบาล ฉบับเฉลิมพระเกียรติ.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2548.

ศักดิ์ชัย สายสิงห์. **ศิลปะทวารวดี: วัฒนธรรมพุทธศาสนายุคแรกเริ่มในดินแดนไทย.** กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, 2547.

_____. **ศิลปะสุโขทัย: บทวิเคราะห์หลักฐานทางโบราณคดี จารึกและศิลปกรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2551.

Dawson, John. **A Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature.** London: TRÜBNER & CO., Ludgate Hill, 1879.